

Het beïnvloedt zelfs zijn gedachtegang in niet geringe mate. Maar toch is voor hem het „irrationale” het diepst innerlijke, het heilige dat in alle religies leeft. Hij vindt het uitnemend, wanneer men aan God verschillende eigenschappen, praedicaten, toekent. Door die praedicaten, welke klare en duidelijke begrippen inhouden, is alleen „geloof” bestaanbaar in tegenstelling met een louter „gevoel.” Toch waarschuwt hij ertegen, als zouden wij in deze praedicaten het wezen Gods kunnen uitputten. Met gloed van overtuiging komt hij op voor het goed recht van het „irrationale.” En hij geeft te verstaan, dat in onze Godsidee het irrationale het rationale moet overtreffen.¹⁰⁸⁾ Wij zouden dit anders uitdrukken. Reeds tegen den term irrationeel rijst bij ons bezwaar. Deze kan zoowel aanduiden wat buiten het bereik van de rede ligt als wat met de rede strijdt. Doorgaans wordt het zelfs in den laatsten zin het meest gebruikt. Dat strookt echter niet met de bedoeling van OTTO. Maar daarom ligt hier het misverstand voor de deur. De grondgedachte heeft evenwel onze volle sympathie. Zij is gepropageerd door de Gereformeerde theologie van haar geboorte aan. Nooit hebben onze godgeleerden gemeend in hun belijdenis een zuivere omschrijving van het Wezen Gods te geven. Zij hielden eraan vast, dat God wel de kenbare, maar tevens de onbegrijpelijke is. En dat niet alleen. Doch de Gereformeerde theologie ruimde een breede plaats in voor het mysterie, het mysterie van het zijn, van het leven, van de liefde, van het geloof, van de zonde, van de praedestinatatie. En hiermee is de rij der mysterien nog lang niet afgesloten. Zij verhief er haar stem tegen, dat men op het gebied van het mysterie curieuselijk zou onderzoeken. In het mysterie dringt de rede niet door. Het onttrekt zich aan alle bewijs. Het wil alleen geloofd worden. Het wil, dat God ook als de Schepper der mysterien zal aanbeden worden.

Ten opzichte van de Christelijke religie worde vierderlei moment onderscheiden: het *Goddelijke rationeele*, het *mensche-lijk rationeele*, het *irrationeele* en het *suprarationeele*. Eerst het *Goddelijk rationeele*. In God wordt geen tegenstelling gevonden van ratio en voluntas, van rede en wil. De Vader genereert den Logos en heeft door dien Logos alle dingen gemaakt. Maar nu gunt Hij ook den mensch in den logischen samenhang der dingen eenig inzicht door Zijn algemeene, evenals